



Sygn. akt I PK 76/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)
SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)
SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z powództwa P. P.
przeciwko Izbie Administracji Skarbowej w [...].
o odprawę pieniężną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 28 października 2020 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w Ł.
z dnia 12 grudnia 2018 r., sygn. akt VIII Pa (...),

**1) uchyla zaskarżony wyrok oraz zmienia poprzedzający go
wyrok Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 22 sierpnia 2018 r., XP (...) i
oddala powództwo,**

**2) odrzuca skargę kasacyjną w zakresie wniosku o zwrot
spełnionego świadczenia,**

**3) nie obciąża powoda kosztami postępowania strony
pозwanej.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Ł. wyrokiem z dnia 22 sierpnia 2018 r. zasądził od pozwanej Izby Administracji Skarbowej w [...]. na rzecz powoda P. P. kwotę 10.187,57 zł. netto tytułem niewypłaconej części odprawy pieniężnej związanej z wygaśnięciem stosunku pracy wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 1 września 2017 r. do dnia zapłaty.

Sąd Rejonowy ustalił, że powód był zatrudnionym w wymiarze pełnego etatu pracownikiem [...] Urzędu Skarbowego w Ł. oraz Urzędu Skarbowego w Ł. nieprzerwanie od dnia 18 stycznia 1993 r. do dnia 31 sierpnia 2017 r., czyli łącznie przez ponad 24 lata i 7 miesięcy. Stosunek pracy powoda wygasł z dniem 31 sierpnia 2017 r. na podstawie art. 170 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (dalej jako ustawa wprowadzająca) w związku z nieotrzymaniem przez niego pisemnej propozycji, określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby w jednostkach Krajowej Administracji Skarbowej (dalej jako KAS). W związku z wygaśnięciem stosunku pracy pozwana wypłaciła powodowi odprawę pieniężną w wysokości 3-miesięcznego wynagrodzenia, to jest w kwocie 10.187,57 zł, przy czym wynagrodzenie powoda liczone jak ekwiwalent pieniężny za niewykorzystany urlop wypoczynkowy wynosiło 4.141,19 zł.

Powołując się na tak ustalony stan faktyczny sprawy, Sąd Rejonowy stwierdził, że powołana przez pozwaną ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (dalej jako ustawa o zwolnieniach grupowych) nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, albowiem ustawa wprowadzająca zawiera w tym zakresie odpowiednie uregulowania i odsyła do ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (dalej jako ustawa o Służbie Celnej), która zawiera pełną i szczególną regulację w kwestii odpraw pieniężnych. Art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej stanowi bowiem, że „W przypadku, o którym mowa w ust. 1, pracownikom oraz funkcjonariuszom przysługują świadczenia należne odpowiednio w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy o Służbie Celnej”. Zdaniem Sądu Rejonowego, użyte w powołanym przepisie określenie „odpowiednio” należy w istocie rozumieć

tak, jak na to wskazuje pozwana, to jest pracownikom przysługują świadczenia związane z likwidacją urzędu, funkcjonariuszom zaś uprawnienia związane ze zniesieniem jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy o Służbie Celnej. Jednakże przyjmując słuszne założenie co do racjonalności ustawodawcy, nie sposób odnieść uprawnień pracowników związanych z likwidacją urzędu do innego aktu prawnego niż *per analogiam* do sytuacji likwidacji jednostki organizacyjnej, w rozumieniu ustawy o Służbie Celnej. Obecnie nie istnieją obowiązujące akty prawne przyznające pracownikom jakiegokolwiek uprawnienia związane z likwidacją urzędu. Przytoczony przepis zawiera zaś odwołanie jedynie do uchylonej również ustawy o Służbie Celnej. Dlatego też, w przypadkach określonych w art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej, mają zastosowanie regulacje ustanowione w poprzednio obowiązującej ustawie o Służbie Celnej, odsyłając wprost do przepisów tej ustawy. Z kolei art. 163 ust. 1 i 2 ustawy o Służbie Celnej, do którego odwołuje się wymieniony wcześniej art. 170 ust. 4, stanowi, że funkcjonariuszowi zwolnionemu ze służby w związku z przejściem na emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzymiesięcznego uposażenia, przy czym odprawa ulega zwiększeniu o 20% miesięcznego uposażenia za każdy pełny rok pełnienia służby ponad 5 lat nieprzerwanej służby, nie więcej niż do wysokości sześciomiesięcznego uposażenia, a do okresu służby, o którym mowa w ust. 1, wlicza się poprzednie zakończone okresy służby lub zatrudnienia oraz inne okresy, jeżeli z mocy odrębnych przepisów podlegają one wliczeniu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze. Natomiast art. 163 ust. 4. ustawy o Służbie Celnej stanowi, że funkcjonariuszowi służby stałej, zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej, przysługuje odprawa na zasadach i w wysokości określonych w ust. 1-3. Przepisy te mają więc zastosowanie również w stosunku do powoda jako pracownika, którego stosunek pracy wygaś z dniem 31 sierpnia 2017 r. na skutek nieotrzymania pisemnej propozycji, określającej nowe warunki zatrudnienia w terminie do dnia 31 maja 2017 r.

Sąd pierwszej instancji uznał ponadto, że powoływanie się przez pozwaną na ustawę o zwolnieniach grupowych odnośnie do wysokości należnej powodowi odprawy było chybione także dlatego, że pomijało fakt, że odprawa na podstawie

tej ustawy przysługuje pracownikom w przypadku zwolnień grupowych, o których mowa w art. 1 tej ustawy. Aby zaś można było mówić o zwolnieniach grupowych i zastosowaniu do nich przepisów tej ustawy, pracodawca musi wypełnić stosowne przesłanki wymienione w art. 2 ustawy, to jest przeprowadzić konsultacje z działającymi u niego związkami zawodowymi oraz poinformować o zwolnieniach grupowych powiatowy urząd pracy, a pozwana w żaden sposób nie wykazała, że wypełniła wymagane przy zwolnieniach grupowych procedury. Jeśli zatem brak było podstaw do uznania, że w okolicznościach niniejszej sprawy nastąpił proces zwolnień grupowych, to brak było również podstaw do ustalania wysokości odprawy powoda na podstawie ustawy o zwolnieniach grupowych, która przewiduje odprawy właśnie w przypadku zwolnień grupowych.

Przepis art. 163 ustawy o Służbie Celnej jako przepis nieistniejący w dniu 31 sierpnia 2017 r. mimo wszystko mógł zaś stanowić podstawę do naliczenia wysokości odprawy pieniężnej dla pracownika i funkcjonariusza, których stosunek pracy i stosunek służbowy wygasł z dniem 31 sierpnia 2017 r., bowiem ustawodawca wprost przewidział w przepisach ustawy wprowadzającej taką regulację. Z tych przyczyn powód powinien otrzymać uzupełnienie otrzymanej odprawy w kwocie 10.187,57 zł netto, gdyż przy uwzględnieniu powyższych rozważań, należała się mu odprawa w wysokości 6-miesięcznego wynagrodzenia.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł. wyrokiem z dnia 12 grudnia 2018 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez pozwaną od wyroku Sądu pierwszej instancji, oddalił tę apelację.

Zdaniem Sądu Okręgowego, niezasadny był apelacyjny zarzut dotyczący braku zastosowania przez Sąd Rejonowy przepisów ustawy o zwolnieniach grupowych w zakresie wysokości odprawy przysługującej powodowi, albowiem odprawa ta przysługuje w przypadku zwolnień grupowych, a wówczas pracodawca powinien zrealizować przesłanki z art. 2 powołanej ustawy, to jest przeprowadzić konsultacje związkowe oraz przekazać stosowną informację do powiatowego urzędu pracy. Mimo że powód nie otrzymał pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby w jednostkach KAS, u pozwanej nie było natomiast zwolnień grupowych.

Sąd drugiej instancji stwierdził ponadto, że prawidłowa była konstatacja Sądu pierwszej instancji, że funkcjonariusze celni jako prawo nabyte z ustawy o Służbie Celnej, które zostało także usankcjonowane w ustawie o KAS, oraz ustawie wprowadzającej tę ustawę, mają szersze uprawnienia i przywileje służbowe niż pracownicy stanowiący korpus służby cywilnej, którego członkiem był powód. Jednak art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej określił, że pracownikom oraz funkcjonariuszom przysługują świadczenia należne odpowiednio, w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3. Dlatego prawidłowa była również konkluzja Sądu Rejonowego, że w przypadkach wskazanych w przepisie art. 170 ust. 4 mają zastosowanie regulacje określone w poprzednio obowiązującej ustawie o Służbie Celnej, to jest art. 163 ust. 1, 2 i 4 ustawy o Służbie Celnej.

Sąd Okręgowy stwierdził też, że w rozumieniu ustawy o Służbie Celnej nastąpiła likwidacja urzędu skarbowego, przestały istnieć Izby Celne, obowiązki zostały przejęte przez Izby Administracji Skarbowej, przestały także istnieć urzędy celne, a w ich miejsce powstały urzędy celno-skarbowe, co wynika wprost z porównania art. 9 uchylonej ustawy o Służbie Celnej oraz przepisów ustawy o KAS, w szczególności z jej art. 36. Zatem wnioski Sądu Rejonowego oraz tezy na ich poparcie uzasadniały zastosowanie art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej do przyznania prawa do odprawy członkom korpusu służby cywilnej, których stosunki wygasły w związku z nieotrzymaniem pisemnej propozycji, określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby w jednostkach KAS.

Pozwana Izba Administracji Skarbowej w [...] wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 8 stycznia 2019 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, polegające na wadliwej wykładni i subsumcji:

1) art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej, polegającej na uznaniu tożsamości stosunków pracy korpusu służby cywilnej oraz stosunków służby funkcjonariuszy celnych i przyjęciu tego przepisu oraz zawartego w nim art. 163 ust. 4 uchylonej ustawy o Służbie Celnej jako wyłącznej podstawy prawnej do przyznania 6-miesięcznej odprawy pieniężnej z tytułu wygaśnięcia stosunku pracy w ramach art. 170 ust. 1 pkt 1 wyżej wymienionej ustawy wobec pracownika korpusu służby

cywilnej, którego stosunek pracy uregulowany jest w pominiętej przez Sąd ustawie o Służbie cywilnej;

2) przepisów ustawy o zwolnieniach grupowych, a w szczególności wyłączeniu zastosowania jej art. 8 wobec pracowników stanowiących korpus służby cywilnej, których stosunek pracy wygaś na mocy art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej.

Powołując się na tak sformułowane zarzuty kasacyjne, skarżąca wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz zmianę w całości wyroku Sądu Rejonowego w Ł. przez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz skarżącej kosztów procesu za obie instancje, obejmujących koszty zastępstwa procesowego według norm przepisanych, a także o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego obejmujących koszty zastępstwa procesowego,

Ponadto skarżąca wniosła o zasądzenie na mocy art. 415 k.p.c. od powoda kwoty 3.395 zł tytułem zwrotu spełnionego przez skarżącą rygoru natychmiastowej wykonalności wynikającego z pkt 2 wyroku Sądu Rejonowego w Ł. X Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 22 sierpnia 2018 r.

Alternatywnie skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Ł..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznawana w niniejszym postępowaniu skarga kasacyjna jest uzasadniona.

Występujący w sprawie problem prawny dotyczący wykładni art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej był już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który w uchwale z dnia 23 stycznia 2019 r., III PZP 5/18 (OSNP 2019 nr 7, poz. 80), a następnie w wyroku z dnia 22 stycznia 2020 r., I PK 217/18 (LEX nr 2783269) wyraził pogląd prawny, zgodnie z którym pracownikowi o statusie członka korpusu służby cywilnej, którego stosunek pracy wygaś na podstawie art. 170 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1948), przysługuje odprawa pieniężna na podstawie art. 8 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych

zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1969). Sąd Najwyższy w powołanych orzeczeniach przypominał równocześnie, że zgodnie z art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej w przypadku, o którym mowa w ust. 1 (który przewiduje wygaśnięcie stosunków pracy oraz stosunków służbowych w wyniku nieotrzymania pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia albo pełnienia służby albo też złożenia przez pracownika czy też funkcjonariusza oświadczenia o odmowie przyjęcia propozycji zatrudnienia albo pełnienia służby), pracownikom oraz funkcjonariuszom przysługują świadczenia należne odpowiednio w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej w rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3 (chodzi tu o ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej). Odnosząc się do tego przepisu Sąd Najwyższy zauważył, że pozornie wykładnia językowa przytoczonego przepisu może wydawać się jasna, jednak bliższa analiza jego treści, jak zastosowanie także pozajęzykowych metod interpretacji prowadzi do wniosku, że treść normy prawnej wynikającej z tego przepisu nie jest już tak oczywista. W szczególności nie jest jasne, jak należy rozumieć pojęcie „świadczeń” (użyte w liczbie mnogiej), jak również pojęcie „odpowiednio” zastosowane w treści przepisu. Wyjaśnienia wymaga również znaczenie zwrotu „w rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3” użytego w art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej.

Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności odniósł się więc do sformułowania „w rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3”. Przyjął, że dotyczy ono pojęć: „urząd” i „jednostka organizacyjna”. Taka konstatacja wynika z faktu, że sformułowanie „w rozumieniu” używane jest w aktach prawnych na ogół w odniesieniu do definicji legalnych, a ustawa o Służbie Celnej zawierała stosowne definicje wspomnianych pojęć. Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o Służbie Celnej, urzędem w rozumieniu rozdziałów 2, 7-12 i 14 tej ustawy była izba celna wraz z podległymi urzędami celnymi, natomiast jednostkami organizacyjnymi Służby Celnej były, zgodnie z art. 22, komórki organizacyjne w urzędzie obsługującym ministra; izby celne oraz urzędy celne wraz z podległymi oddziałami celnymi. Z kolei użycie słowa „świadczenia” w liczbie mnogiej wskazuje, że ustawodawca miał na myśli różne świadczenia, dla różnych grup uprawnionych. Potwierdza to

dotatkowo wskazanie odrębnie na pracowników oraz funkcjonariuszy, jak również podkreślenie, że należne im w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej świadczenia przysługują „odpowiednio”.

Doprowadziło to Sąd Najwyższy do konkluzji, że słowo „odpowiednio” zostało w interpretowanym przepisie użyte w dwojakim znaczeniu. Po pierwsze, wyraz ten jest elementem alternatywy rozłącznej dotyczącej przyznania świadczeń należnych w związku z likwidacją urzędu albo zniesieniem jednostki organizacyjnej. Użycie słowa „odpowiednio” w tym znaczeniu nie zmienia sensu użytej alternatywy, jednak wskazuje wyraźnie, że ustawodawca miał na myśli odrębne świadczenia, które stanowią element odrębnego statusu funkcjonariuszy i pracowników, których sytuacja prawna jest różna.

Sąd Najwyższy stwierdził też, że użycie słowa „odpowiednio” wskazuje, że ustawodawca miał na myśli odpowiednie stosowanie jakichś norm prawnych przyznających odpowiednie świadczenia. Podkreślił, że zgodnie z art. 159 pkt 3 w związku z art. 260 ustawy wprowadzającej, ustawa o Służbie Celnej utraciła moc z dniem 28 lutego 2017 r., przy czym ustawa wprowadzająca nie zawiera żadnego przepisu, który pozwalałby dalej stosować przepisy ustawy o Służbie Celnej dotyczące świadczeń należnych z tytułu likwidacji urzędu albo zniesienia jednostki organizacyjnej, ponieważ sformułowanie „w rozumieniu ustawy uchylanej w art. 159 pkt 3” dotyczy jedynie stosowania definicji legalnych zawartych w ustawie o Służbie Celnej, a nie przepisów stanowiących materialną podstawę przyznania wskazanych świadczeń. W tej sytuacji błędem jest wyprowadzanie prawa do świadczeń z ustawy, która została uchylona, bez wyraźnego przepisu intertemporalnego. W takiej sytuacji, przepisów regulujących świadczenia należne pracownikom w związku z likwidacją urzędu oraz funkcjonariuszom w związku ze zniesieniem jednostki organizacyjnej należy poszukiwać w ustawie z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej. Zgodnie z art. 250 ust. 4 ustawy wprowadzającej, powtarzającym zasadniczo treść art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej, funkcjonariuszowi służby stałej, zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej KAS, przysługuje odprawa na zasadach i w wysokości określonych w art. 250 ust. 1-3 ustawy wprowadzającej. Przepis ten odnosi się (podobnie jak pierwotny przepis ustawy o Służbie Celnej)

jedynie do funkcjonariuszy, brak natomiast przepisu odnoszącego się do pracowników. Wobec powyższego regulacji świadczeń należnych pracownikom służby cywilnej zatrudnionym w służbie celnej „w związku z likwidacją urzędu” należałoby poszukiwać w ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej. Ustawa o Służbie Celnej, wyodrębniając bowiem w art. 23 trzy grupy zatrudnionych: funkcjonariuszy, członków korpusu służby cywilnej (zatem zarówno mianowanych urzędników, jak i pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę), oraz pracowników, stanowiła przy tym, że do członków korpusu służby cywilnej stosuje się przepisy ustawy o służbie cywilnej. Obowiązująca ustawa o Krajowej Administracji Skarbowej nie zawiera przepisu, który byłby odpowiednikiem art. 23 ustawy o Służbie Celnej. Nie zmienia to jednak faktu, że w Krajowej Administracji Skarbowej, obok pełniących służbę funkcjonariuszy, nadal zatrudnieni są pracownicy - członkowie korpusu służby cywilnej.

Wobec braku szczególnych przepisów regulujących sytuację prawną członków korpusu służby cywilnej zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych Krajowej Administracji Skarbowej należy, zdaniem Sądu Najwyższego, uznać, że kwestie te, w tym także „świadczenia należne w związku z likwidacją urzędu”, regulują przepisy ustawy o służbie cywilnej. Stosowną regulację zawiera zaś art. 73 ust. 1 ustawy o służbie cywilnej, zgodnie z którym w razie rozwiązania stosunku pracy z urzędnikiem służby cywilnej w razie likwidacji urzędu (jeżeli nie jest możliwe przeniesienie), w okresie między ustaniem zatrudnienia w likwidowanym urzędzie a podjęciem pracy lub działalności gospodarczej urzędnikowi temu przysługuje świadczenie pieniężne ze środków budżetu państwa, przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, obliczane jak ekwiwalent pieniężny za urlop wypoczynkowy, przy czym świadczenie to nie przysługuje urzędnikowi, który nabył prawo do emerytury. Trzeba jednak zauważyć, że przywołany przepis *expressis verbis* ogranicza krąg potencjalnych adresatów tego świadczenia wyłącznie do urzędników służby cywilnej, a zatem członków korpusu zatrudnionych wprawdzie w ramach stosunku pracy, ale na podstawie mianowania (art. 3 tej ustawy); nie ma zatem zastosowania do pracowników KAS zatrudnionych na podstawie umowy o pracę. Co więcej: w art. 170 ust. 5 ustawy wprowadzającej ustawodawca jednoznacznie wskazał, że do urzędników służby cywilnej, do których mają zastosowanie przepisy rozdziału 5

ustawy o służbie cywilnej (regulujące zmianę i ustanie stosunku pracy w służbie cywilnej), w ogóle nie stosuje się przepisów art. 170 ust. 1 i 4 ustawy wprowadzającej. Wyłączone jest zatem nie tylko stosowanie stanowiącego podstawę dochodzenia określonych świadczeń art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej, ale przede wszystkim art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej regulującego „wygaśnięcie” stosunków pracy osób zatrudnionych w jednostkach KAS. Ustawodawcy chodziło zatem nie tyle o wyłączenie prawa do świadczeń urzędników służby cywilnej, co raczej o wyłączenie możliwości wygaśnięcia ich stosunków pracy w trybie art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej, gdyż byłoby to sprzeczne z zasadą wzmożonej stabilności zatrudnienia pracowników mianowanych (także zatrudnionych w służbie cywilnej). Zauważyć jednak należy, że wyłączenie to nie dotyczy pracowników służby cywilnej. W konsekwencji - zestawiając ze sobą zakres podmiotowy art. 170 ust. 4 i 5 ustawy wprowadzającej - trzeba by uznać, że odnosząc się nie tylko do funkcjonariuszy, ale i do pracowników, a jednocześnie wyłączając z ich kręgu podgrupę mianowanych pracowników służby cywilnej, ustawodawca przewidział, że osobom zatrudnionym na podstawie umowy o pracę w jednostkach organizacyjnych służby celnej „przysługują” - z tytułu wygaśnięcia stosunku pracy na podstawie art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej – „świadczenia należne odpowiednio w związku z likwidacją urzędu”. Jak już jednak wcześniej podniesiono, ani przepisy ustawy o KAS, ani poprzedzającej jej ustawy o Służbie Celnej, ani wreszcie ustawy o służbie cywilnej nie przewidują dla pracowników służby cywilnej świadczeń w związku z likwidacją urzędu, do których odnosi się art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej. W związku z tym, należy odwołać się do art. 9 ust. 1 ustawy o służbie cywilnej, który stanowi, że w sprawach dotyczących stosunku pracy w służbie cywilnej, nieuregulowanych w ustawie, stosuje się przepisy Kodeksu pracy i inne przepisy prawa pracy. Wobec tego, w pierwszej kolejności należy odwołać się do przepisów Kodeksu pracy. W tym kontekście należałoby przywołać przede wszystkim art. 63 k.p., zgodnie z którym umowa o pracę wygasa w przypadkach określonych w Kodeksie oraz w przepisach szczególnych. Za przykład takiego przepisu szczególnego można z pewnością uznać art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej, który przewiduje przecież wygaśnięcie stosunków pracy.

Sąd Najwyższy zwrócił przy tym uwagę na potrzebę odwołania się do drugiej części art. 9 ust. 1 ustawy o służbie cywilnej, który odsyła nie tylko do przepisów Kodeksu pracy, ale również do innych przepisów prawa pracy, przy czym należy je rozumieć jako przepisy prawa pracy w rozumieniu art. 9 k.p. Niewątpliwie także przepisy ustawy o zwolnieniach grupowych, w tym również regulujący prawo do odprawy art. 8 tej ustawy, są częścią wspomnianych „innych przepisów prawa pracy”.

Analizując możliwość uznania, że art. 8 ustawy o zwolnieniach grupowych stanowi podstawę przyznania świadczenia „należnego w związku z likwidacją urzędu”, Sąd Najwyższy zauważył, że przepisy tej ustawy stosuje się w razie konieczności rozwiązania przez pracodawcę stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, w drodze wypowiedzenia dokonanego przez pracodawcę, a także na mocy porozumienia stron, jednak nie stosuje się ich (przynajmniej na podstawie literalnego brzmienia przepisów tejże ustawy) w odniesieniu do ustania stosunku pracy w wyniku zdarzeń prawnych, w tym wygaśnięcia, nawet jeśli nie jest to wygaśnięcie, o którym mowa w Kodeksie pracy, ale przewidziane w przepisach szczególnych, regulujących przekształcanie struktur administracji rządowej.

Mimo tego spostrzeżenia Sąd Najwyższy podniósł jednak, że przepisy polskiej ustawy stanowią implementację dyrektywy Rady nr 98/59 z dnia 20 lipca 1998 r. w sprawie zbliżania ustawodawstw Państw Członkowskich odnoszących się do zwolnień grupowych (Dz.U.UE.L z 1998 r. Nr 225, str. 16), zatem dokonując wykładni przepisów polskiej ustawy, nie sposób pominąć odpowiednich przepisów wspomnianej dyrektywy. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości UE wskazano z kolei, że w świetle celu dyrektywy nr 98/59, która zmierza, jak wynika z jej motywu 2, w szczególności do zwiększenia stopnia ochrony pracowników w przypadku zwolnień grupowych, pojęć określających zakres stosowania rzeczony dyrektywy, w tym pojęcia „zwolnienia”, znajdującego się w jej art. 1 ust. 1 akapit pierwszy lit. a, nie można interpretować zawężająco. Także w piśmiennictwie, nawiązując do orzecznictwa TSUE odnoszącego się do specyficznej regulacji wygaśnięcia stosunku pracy z mocy prawa wskazywano, że pod pojęciem „zwolnienia” we wszystkich wersjach dyrektywy trzeba rozumieć wszelkie przypadki ustania

stosunku pracy, jakie miały miejsce wbrew woli zainteresowanego pracownika, a więc zarówno w następstwie jednostronnych czynności prawnych pracodawcy lub porozumień stron indywidualnych stosunków pracy, jak i w efekcie zdarzeń, z którymi przepisy prawa pracy łączą taki skutek prawny” (por. A.M. Świątkowski, Zwolnienia grupowe w świetle judykatury Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, PiZS 2014 nr 7, s. 13-25). Przy czym art. 1 ust. 2 lit. b dyrektywy nr 98/59 jednoznacznie stanowi, że nie ma ona zastosowania do pracowników administracji publicznej lub instytucji prawa publicznego (lub, w przypadku gdy Państwa Członkowskie nie stosują tego pojęcia, do jednostek będących ich odpowiednikami). Należy jednak zauważyć, że polski ustawodawca, dokonując implementacji wspomnianej dyrektywy, przewidział, że zgodnie z art. 11 ustawy o zwolnieniach grupowych, ustawy tej nie stosuje się do pracowników zatrudnionych na podstawie mianowania. Zatem przepisy ustawy o zwolnieniach grupowych nie przewidują wyłączenia spod jej zastosowania pracowników administracji publicznej (za wyjątkiem pracowników zatrudnionych na podstawie mianowania), w związku z czym należy przyjąć, że ustawodawca rozciągnął ochronę przewidzianą w omawianej ustawie także na pracowników administracji publicznej, do czego miał zresztą pełne prawo, pamiętać bowiem należy, że dyrektywa wprowadza minimalny standard ochrony, natomiast państwa członkowskie mogą zdecydować o wprowadzeniu do prawa krajowego szerszej ochrony, realizującej cel dyrektywy.

Ponadto Sąd Najwyższy podniósł, że mimo iż ustawa o zwolnieniach grupowych dotyczy jedynie rozwiązania stosunku pracy w drodze wypowiedzenia przez pracodawcę lub porozumienia stron (następującego z inicjatywy pracodawcy), to jednak art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej wskazuje na „odpowiednie” stosowanie przepisów przewidujących dla pracowników świadczenia z tytułu likwidacji urzędu, co oznacza, że przepisów tych nie stosuje się wprost. To również przemawia za możliwością stosowania art. 8 ustawy o zwolnieniach grupowych do pracowników, których stosunki pracy wygasły w sytuacjach opisanych w art. 170 ust. 1 ustawy wprowadzającej.

W świetle powyższych rozważań, Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że prawidłowa wykładnia art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej nakazuje w zakresie odprawy z tytułu wygaśnięcia stosunku pracy na podstawie art. 170 ust. 1 tej

ustawy przysługującej pracownikom KAS (niebędącymi funkcjonariuszami ani urzędnikami Służby Cywilnej zatrudnionymi na podstawie mianowania) stosować odpowiednio art. 8 ustawy o zwolnieniach grupowych, na podstawie odesłania zawartego w art. 9 ust. 1 ustawy o Służbie Cywilnej.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie w pełni aprobuje wykładnię zaprezentowaną w powołanych wyżej orzeczeniach. Oznacza to, że rozpoznawana skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie, gdyż trafnie zarzuca naruszenie przepisów prawa materialnego powołanych w jej podstawie zaskarżenia. W tej sytuacji Sąd Najwyższy uznaje, że na uwzględnienie zasługuje również sformułowany w tej skardze wniosek skarżącej o wydanie na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. wyroku reformatoryjnego. Przyjmując z kolei, że w sprawie, ze względu występujące dotychczas poważne wątpliwości dotyczące wykładni art. 170 ust. 4 ustawy wprowadzającej, zachodzi „wypadek szczególnie uzasadniony” w rozumieniu art. 102 k.p.c., Sąd Najwyższy nie obciążył powoda kosztami postępowania za wszystkie instancje (w tym za postępowanie kasacyjne).

Sąd Najwyższy stwierdza jednak, że odmiennie należy ocenić sformułowany w rozpoznawanej skardze kasacyjnej wniosek restytucyjny. W tym zakresie podkreśla bowiem, że wniosek restytucyjny, o którym mowa w art. 398¹⁶ zdanie drugie k.p.c. w związku z art. 415 k.p.c., powinien zawierać żądanie zwrotu spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia, które nie może ograniczać się do powtórzenia formuły przepisu, ale musi być odpowiednio sprecyzowane co do rodzaju roszczenia i - jeżeli jest to świadczenie pieniężne - jego wysokości. Wniosek restytucyjny powinien także zawierać jego podstawę prawną i faktyczną, która nie może ograniczać się do wskazania przepisu, ale powinna zawierać fakty i dowody (twierdzenia) wykazujące zaistnienie przesłanek orzeczenia restytucyjnego w jego konkretnie sprecyzowanej postaci. Złożenie wniosku restytucyjnego niespełniającego tych wymagań uniemożliwia wydanie wyroku reformatoryjnego w części odnoszącej się do tego wniosku, co oznacza, że skarga kasacyjna w tym zakresie jest niedopuszczalna z innych przyczyn (art. 398⁶ § 2 k.p.c.) i podlega odrzuceniu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2016 r., III PK 135/14 oraz powołane tam orzecznictwo i poglądy doktryny).

Odnosząc te uwagi do treści wniosku restytucyjnego skarżącej, Sąd Najwyższy stwierdza, że ogranicza się on do powołania wyłącznie art. 415 k.p.c., który nie stanowi przecież materialnoprawnej podstawy roszczenia o zwrot spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2012 r., II PZP 1/12, OSNP 2013 nr 5-6, poz. 49 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 15 lutego 2013 r., I CSK 323/12, LEX nr 1308002 i z dnia 27 maja 2014 r., II PK 242/13, LEX nr 1488901), oraz do określenia kwoty, której wniosek dotyczy, i informacji, że świadczenie w tej kwocie zostało spełnione w wykonaniu rygoru natychmiastowej wykonalności wynikającego z punktu 2 wyroku Sądu pierwszej instancji. W istocie więc wniosek poprzestaje na powtórzeniu ogólnej formuły zawartej w art. 415 k.p.c. Nie zawiera zaś właściwej podstawy prawnej, a jego podstawa faktyczna jest oczywiście niewystarczająca. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł o odrzuceniu skargi kasacyjnej w części dotyczącej wniosku restytucyjnego.